

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 czerwca 2019 r.

Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Legnicy

w składzie:

Przewodniczący: SSO Krzysztof Głowczyński

Protokolant: star. sekr. sądowy Magdalena Teteruk

po rozpoznaniu w dniu 4 czerwca 2019 r. w Legnicy

sprawy z wniosku (...) S.A. Oddział (...) w G.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L.

o odstąpienie od zobowiązania do zwrotu nienależnie wypłaconej renty E. L.

na skutek odwołania (...) S.A. Oddział (...) w G.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L.

z dnia 22 listopada 2018 r. i 24 maja 2019 r.

znak (...)

I. **zmienia decyzje Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. z dnia 22 listopada 2018 r. i 24 maja 2019 r., znak (...) w ten sposób, że zobowiązuje płatnika składek (...) S.A. Oddział (...) w G. do zwrotu organowi rentowemu nienależnie wypłaconej świadczeniobiorecy za okres trzech lat, od 25 września 2015 r. do 24 września 2018 r. renty, na wypadek nie uregulowania wskazanej wyżej – obejmującej ograniczony do trzech lat okres – należności w terminie jednego miesiąca od dnia doręczeniu płatnikowi składek decyzji z dnia 24 maja 2019 r. z odsetkami od dnia następującego po dniu doręczenia decyzji z dnia 24 maja 2019 r.,**

II. **postępowanie w pozostałym zakresie umarza,**

III. **zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. na rzecz (...) S.A. Oddział (...) w G. tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego kwotę 180 zł.**

SSO Krzysztof Głowczyński

Sygn. akt VU 43/19

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. decyzją z dnia 22 listopada 2018 r., znak: (...) stwierdził, że zainteresowanemu E. L. bezpodstawnie wypłacono rentę w okresie od 13 września 1994 r. do 25 września 2018 r. w kwocie 55.074,99 zł, co wraz z odsetkami od 28 października 1994 r. do 22 listopada 2018 r. w kwocie 67.946,81 zł spowodowało nadpłatę łącznej kwoty 123.021,80 zł. Jednocześnie organ rentowy zobowiązał płatnika składek (...) S.A. Oddział (...) do zwrotu nienależnie wypłaconych świadczeń we wskazanej wyżej kwocie i za wskazany w decyzji

okres. W uzasadnieniu Oddział ZUS stwierdził, że ubezpieczonemu wypłacono świadczenie w zawyżonej wysokości albowiem płatnik składek wystawił zawierające błędy zaświadczenie o zatrudnieniu i wynagrodzeniu Rp-7 z dnia 19 sierpnia 1994 r.

Płatnik składek (...) S.A. Oddział (...) w odwołaniu od powyższej decyzji wniósł o jej zmianę poprzez orzeczenie, że jest zobowiązany do zwrotu nienależnie wypłaconych świadczeń za okres jedynie trzech ostatnich lat, liczonych od dnia otrzymania przez ubezpieczonego ostatniej wypłaty nienależnego świadczenia, wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia doręczenia odwołującemu się zaskarżonej decyzji. Nadto wniósł o zasądzenie od organu rentowego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu wskazał, że wystawione przez niego zaświadczenie Rp-7 z dnia 19 sierpnia 1994 r. zawierało nieprawidłowe wyliczenia wysokości wynagrodzenia ubezpieczonego za lata 1989 – 1993 i w związku z tym jego odpowiedzialność jako płatnika składek nie może obejmować okresu dłuższego niż 3 lata, począwszy od ostatniej wypłaty (pobrania) nienależnego świadczenia. Niezależnie od powyższego płatnik składek zauważył, iż odsetki od kwoty do zwrotu z decyzji mogą być naliczane dopiero od chwili jej doręczenia zobowiązanemu. Brak jest podstaw prawnych aby nakładać obowiązek zwrotu odsetek naliczanych za okres sprzed wydania (doręczenia zobowiązanemu) decyzji.

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. wniósł o jego oddalenie argumentując, że możliwość domagania się zwrotu nienależnie pobranego świadczenia nie jest ograniczona do 3 lat, bowiem przepis art. 84 ust. 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych ma zastosowanie także w sytuacji wynikającej z art. 84 ust. 6. Ponadto w ocenie tego organu kwoty nienależnie pobranych świadczeń podlegają zwrotowi bez odsetek jedynie w sytuacji, kiedy osoba pobierająca świadczenie zawiadomiła organ rentowy o zajściu okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty, a mimo to świadczenia były nadal wypłacane. W tym konkretnym przypadku nie mamy do czynienia z taką sytuacją, a zatem żądanie zwrotu nadpłaconych świadczeń wraz z odsetkami jest zasadne.

Sąd ustalił co następuje.

Ubezpieczony E. L. jest uprawniony do renty z ustalonym terminem płatności 20 dnia każdego miesiąca, w wysokości wyliczonej decyzją z dnia 20 października 1994 r. na podstawie sporządzonego przez płatnika składek zaświadczenia Rp-7a z 23 sierpnia 1994 r. Błędy w nim zawarte płatnik składek skorygował wystawiając zaświadczenie Rp-7 z dnia 29 sierpnia 2018 r., korygujące kwoty wynagrodzeń za lata 1989-1993.

Skutkiem wystawienia określającego zawyżone kwoty wynagrodzeń zaświadczenia powstała nadpłata renty E. L. w okresie od 13 września 1994 r. do 25 września 2018 r.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. decyzją z dnia 22 listopada 2018 r., znak: (...) stwierdził, że zainteresowanemu E. L. bezpodstawnie wypłacono rentę w okresie od 13 września 1994 r. do 25 września 2018 r. w kwocie 55.074,99 zł, co wraz z odsetkami od 28 października 1994 r. do 22 listopada 2018 r. w kwocie 67.946,81 zł spowodowało nadpłatę kwoty 123.021,80 zł. Jednocześnie organ rentowy zobowiązał płatnika składek (...) S.A. Oddział (...) do zwrotu nienależnie wypłaconych świadczeń. W uzasadnieniu Oddział ZUS wskazał, że ubezpieczonemu wypłacono świadczenie w zawyżonej wysokości albowiem płatnik składek wystawił zawierające błędy zaświadczenie o zatrudnieniu i wynagrodzeniu Rp-7 z dnia 19 sierpnia 1994 r.

Wskazaną decyzję doręczono płatnikowi składek w dniu 03 grudnia 2018 r.

Decyzją z dnia 24 maja 2019 r. organ rentowy zmienił zaskarżoną decyzję o tyle, że określone nią żądanie zwrotu ograniczył do żądania zwrotu nienależnie wypłaconego za okres od 13 września 1994 r. do 25 września 2018 r. świadczenia w kwocie 55.074,99 zł, na wypadek nie uregulowania wskazanej wyżej należności w terminie jednego miesiąca od dnia doręczenia decyzji – z odsetkami od dnia następującego po dniu doręczenia decyzji.

(o k o l i c z n o ś c i poza sporem).

Sąd zważył co następuje.

W stanie faktycznym, który nie był sporny odwołanie zasługiwało na uwzględnienie.

Przedmiot sporu miał charakter ściśle prawny. Jego zakres wyznaczyło odwołanie płatnika składek, który wskazał, że w jego ocenie prawidłowo dokonana wykładnia art. 84 ust. 3 i ust. 6 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych skutkuje koniecznością przyjęcia, że jego odpowiedzialność z tytułu nienależnie wypłaconego świadczenia nie może obejmować okresu dłuższego niż 3 lata, począwszy od ostatniej wypłaty (pobrania) renty. Nadto płatnik składek zauważył, iż odsetki od kwoty do zwrotu mogą być naliczane dopiero od chwili doręczenia zobowiązanemu decyzji w przedmiocie obowiązku zwrotu nadpłaconego świadczenia.

Stanowisko płatnika składek w świetle aktualnego orzecznictwa jest w ocenie Sądu uzasadnione.

W okolicznościach faktycznych sprawy nie ulega wątpliwości, że nienależne pobranie przez E. L. w określonym zaskarżoną decyzją okresie renty zostało spowodowane przez odwołującego się płatnika składek co na podstawie art. 84 ust. 6 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2017 r. poz. 1778, z późn. zm.) obliguje tego płatnika do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia wraz z odsetkami. Wskazania wymaga także, że na zasadzie art. 84 ust. 3 ustawy systemowej nie można żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych za okres dłuższy niż ostatnie 12 miesięcy, jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ wypłacający świadczenia o zajściu okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty, a mimo to świadczenia były nadal wypłacane, a w pozostałych przypadkach – za okres dłuższy niż ostatnie 3 lata.

Wymagający rozstrzygnięcia problem został już wyjaśniony w jednolitym w istocie orzecznictwie, w takim kierunku, jaki prezentowany jest w uzasadnieniu odwołania. I tak kolejno, w odwołaniu do uzasadnienia wyroku z dnia 15 września 2015 r. sygn. akt III UK 18/15 Sądu Najwyższego należy wskazać, że ustawodawca, aby zapobiec możliwości żądania zwrotu nienależnie pobranych świadczeń w całości (w skrajnych przypadkach wypłacanych przez kilkadziesiąt lat), ustanowił w art. 84 ust. 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych limity, których zwrotu może domagać się organ rentowy i przez to uznał, iż nadmierne obciążanie osoby zobowiązanej jest niedopuszczalne i stanowiłoby jej pokrzywdzenie w sensie pozaprawnym. Nie ma uzasadnionych podstaw do przyjęcia, że odnosi się to wyłącznie do osób pobierających nienależne świadczenia, zważywszy na to, że źródłem ich odpowiedzialności jest między innymi umyślne wprowadzenie w błąd organu rentowego (art. 84 ust. 2 pkt 2). Żadne względy aksjologiczne nie przemawiają za tym, aby świadczeniobiorca, który wyłudził świadczenie na podstawie nieprawdziwych zeznań lub fałszywych dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzania w błąd organu rentowego był w korzystniejszej sytuacji niż płatnik, który na skutek niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania doprowadził do mylnego wyobrażenia organu rentowego o stanie uprawnień osoby występującej o świadczenie. Z innego punktu widzenia, jeśli ustawodawca zdecydował się na mechanizm łągodzący dolegliwość związaną z nieograniczonym czasowo, a przez to i kwotowo, obowiązkiem zwrotu nienależnie pobranych świadczeń wobec osób, które korzystały z nienależnego przysporzenia majątkowego, to tym bardziej ma to zastosowanie wobec podmiotu, który takich korzyści nie uzyskał. Również w wyroku z dnia 28 stycznia 2015 r. I UK 206/14 Sąd Najwyższy przyjął, że ograniczenie zakresu obowiązku zwrotu nienależnie pobranych świadczeń wynikające z art. 84 ust. 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych ma zastosowanie zarówno w stosunku do świadczeniobiorcy, jak i płatnika składek. We wskazywanym przez odwołującego wyroku z dnia 13 kwietnia 2017 r., I UK 148/16 Sąd Najwyższy stwierdził, że nie można pominąć jego orzeczeń wprost stwierdzających ograniczenie odpowiedzialności płatnika do 3 lat na podstawie art. 84 ust. 6 ustawy (wyroki z 28 stycznia 2015 r., I UK 206/14 i z 15 września 2015 r., III UK 18/15). Jak wynika z uzasadnienia wskazanego wyroku, odpowiedzialność na podstawie art. 84 ust. 6 nie jest odpowiedzialnością cywilną, lecz odpowiedzialnością opartą na samodzielnej podstawie ustawowej, właściwą dla stosunku prawnego ubezpieczenia społecznego, którego podmiotami są ubezpieczony, ubezpieczający i płatnik – pracodawca. Jeżeli prawa i obowiązki zamykają się w takim stosunku prawnym, to potwierdza to jedynie, że

odpowiedzialność płatnika na podstawie art. 84 ust. 6 ustawy nie może być większa niż maksymalny okres, za który nienależnie pobrane świadczenia może zwracać ubezpieczony. Czyli granicą odpowiedzialności płatnika jest wówczas okres 3 lat, w którym ubezpieczony pobrał nienależne świadczenie. Ponadto, skoro pracodawca odpowiada wobec pracownika odszkodowawczo z tytułu otrzymania niższej emerytury wskutek wydania niewłaściwego świadectwa pracy oraz niewydania zaświadczenia o pracy górniczej na podstawie art. 291 § 1 k.p., czyli maksymalnie za 3 lata (zob. uchwałę 7 sędziów Sądu Najwyższego z 19 stycznia 2011 r., I PZP 5/10), to systemowo uzasadnia to stwierdzenie, że również odpowiedzialność tego samego pracodawcy, lecz już jako płatnika wobec ZUS, nie może być nieograniczona lecz nie powinna obejmować okresu dłuższego niż 3 lata. Ten trzyletni okres – co wynika z uzasadnienia wskazanej poniżej uchwały – najczęściej przypada i „liczy się” od daty wydania decyzji zobowiązującej do ich zwrotu, która kreuje obowiązek zwrotu nienależnie pobranych świadczeń w tym znaczeniu, że bez wydania takiej decyzji kształtującej zobowiązanie do zwrotu należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń świadczeniobiorca nie ma takiej powinności (obowiązku zwrotu). Równocześnie zwrócone mogą być tylko te świadczenia, które zostały realnie wypłacone, przeto zobowiązanie do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń biegnie wstecz do ostatniego miesiąca wypłacenia i pobrania nienależnych długoterminowych świadczeń z ubezpieczeń społecznych. W konsekwencji – i to należy szczególnie podkreślić – trzyletni „termin”, o którym mowa w art. 138 ust. 4 ustawy emerytalnej, jest maksymalnym okresem nienależnie pobranych świadczeń, których zwrotu może żądać organ rentowy, bez względu na przyczyny lub okoliczności ich nienależnego pobrania. Niewątpliwie zatem zasadnie płatnik składek argumentuje, że jest zobowiązany do zwrotu nienależnie wypłaconych świadczeń za okres jedynie trzech ostatnich lat, liczonych od dnia otrzymania przez ubezpieczonego ostatniej wypłaty renty w zawyżonej wysokości. Jak bowiem wskazał Sąd Najwyższy w uchwale Składu Siedmiu Sędziów z dnia 16 maja 2012 r. sygn. akt III UZP 1/12, trzyletni okres, za który organ rentowy może żądać zwrotu nienależnie pobranych świadczeń na podstawie art. 138 ust. 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych obejmuje okres do ostatniej wypłaty (pobrania) nienależnego świadczenia. W świetle zatem zaprezentowanego jednolitego orzecznictwa, odmienny pogląd Sądu Apelacyjnego w Lublinie zaprezentowany w uzasadnieniu wyroku z dnia 24 stycznia 2013 r. (III AUa 1125/12), na który powołuje się organ rentowy, jest odosobniony i zważywszy na kierunek jednolitego orzecznictwa, Sąd Okręgowy wskazanego poglądu nie podziela.

Odwołanie płatnika składek było zasadne także w odniesieniu do terminu, od którego naliczane mogą być odsetki, od kwoty nienależnie pobranych świadczeń. W tym przedmiocie, w wyroku z dnia 16 grudnia 2008 r. sygn. akt I UK 154/08 Sąd Najwyższy wskazał, m. in. że żądanie zwrotu nienależnie pobranego świadczenia następuje przez doręczenie dotyczącej tego decyzji (można powiedzieć, że staje się wymagalne w tym momencie, a nie w czasie spełniania świadczeń). Z tą chwilą następuje też wymagalność (w prawnym znaczeniu według prawa cywilnego - art. 359 § 2 k.c.) roszczenia o odsetki, gdyż od tej chwili dłużnik pozostaje w opóźnieniu ze spełnieniem świadczenia głównego (art. 481 § 1 k.c.). Z tą też chwilą rozpoczyna się bieg przedawnienia roszczenia o zapłatę odsetek. Analogiczne stanowisko Sąd Najwyższy podtrzymał w przytoczonym wyżej wyroku z dnia 13 kwietnia 2017 r. sygn. akt I UK 148/16. Z treści uzasadnienia tego wyroku wynika, że decyzja administracyjna jest źródłem zobowiązania polegającego na świadczeniu. Jest to jednocześnie decyzja o charakterze konstytutywnym co oznacza, że odsetki obciążają dłużnika dopiero od decyzji. Skoro dopiero z mocy decyzji powstaje zobowiązanie, to również dopiero od tej chwili powstaje wymagalność świadczenia i mogą być stosowane właściwe dla wykonania zobowiązania zasady określające odsetki cywilne. Odsetki nie należą się więc za okres wcześniejszy. W aspekcie odsetek, wystarczy stwierdzić, że nie są wymagalne za okres przed wydaniem decyzji.

Mając zatem na uwadze powyższe rozważania Sąd podzielił stanowisko płatnika składek, który zasadnie argumentował, że odsetki należne są dopiero od dnia doręczenia zobowiązanemu do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia decyzji określającej wynikające z wypłaty takiego świadczenia zobowiązanie. W tym zakresie, na co wskazuje treść decyzji z 24 maja 2019 r. jest to okoliczność niesporna. Wydając tę decyzję organ rentowy zmienił bowiem zaskarżoną decyzję o tyle, że określone nią żądanie zwrotu ograniczył do nienależnie wypłaconych w kwocie 55.074,99 zł świadczeń, zaś w zakresie żądania odsetek stwierdził, że zostaną one naliczone od nienależnie pobranego w wysokości 55.074,99 zł świadczenia, za okres od dnia następującego po dniu doręczenia decyzji, w przypadku gdy należność nie zostanie uregulowana w terminie jednego miesiąca od dnia doręczenia decyzji z dnia 24 maja 2019 r.

Skoro zatem nienależnie wypłacone świadczenie obejmuje okres do 25 września 2018 r., na płatniku składek ciąży obowiązek zwrotu nienależnie wypłaconego świadczenia za okres ostatnich trzech lat, od 25 września 2015 r. do 24 września 2018 r. Z kolei, wobec zmiany wynikającej z decyzji z dnia 24 maja 2019 r., ze wskazanych wyżej przyczyn, liczone od dnia następującego po dniu doręczenia tej decyzji odsetki – na wypadek nie uregulowania należności – mogą być naliczane od kwoty nienależnie pobranego świadczenia nie od całej określonej zaskarżoną decyzją kwoty należności głównej, lecz jedynie za okres ostatnich trzech lat.

Opierając się na powyższych rozważaniach Sąd na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił decyzję i orzekł co do istoty sprawy oraz na podstawie 477¹³ § 1 k.p.c. wobec częściowej zmiany zaskarżonej decyzji i tym samym wobec częściowego zaspokojenia żądania płatnika składek, postępowanie w części dotyczącej odsetek umorzył.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. w związku z § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. poz. 1804 ze zm.).